گەلی دارفور و ناسنامەیەکی وون..!

خالید هەرکی.... هۆلەندا
www.serben.com
khalidherki@chello.nl

بەهۆی فرە پێکهاتەو فرە چین وفرە بەرژەوەندی یەوە ، دونیای ئەمرۆمان بەسەر چەندین گروپ ویانە دا دابەش کراون کە هەر گروپە و چەند لەیەک چونێک بەیەکیانەوە دەبەستێتەوە جا ئەم لەیەک چونانە خۆش ئەنجام بن یا لەیەک چونی ستەم وکارەسات بن، ئەمان کە لە چوارچیوەی یانەیەکدا یەکتری دەگرنەوە لەسەر کارو چالکی و راو بەرنامەکانیان دانیشتن دەکەن وبەرنامە دادەرێژن ، بۆ نمونە یانەی وولاتانی خاوەن ئەتۆم ،یا وولاتانی بەرهەم هێنەری نەوت(اوپک) یا وولاتانی .... تەنها ئەوە بۆئێمە ماوە یانەیەک بۆ گەلانی بن دەست وبێ ناسنامە دابمەزرێنین ! تایبەتمەندیی ئەم یانەیە کارو ئەرکەکانی تایبەت دەبێ بە ناساندنی گەلانی ماف خوراوی دونیا و ئاشنابون بە مەینەتە کانی گەلانی ژێردەست، سودو بەرهەمی ئەم یانەیە ئەگەر ئاشنابون و پشتگیری وپەنابۆیەکتر بردنیش نەبێ ئەوا مسۆگەربە رسواکردن و پەردە هەلمالین لەسەر روی رەشی رژێمە دیکتاتۆرەکان تەواو دەبێ ، بۆ ئەم مەبەستەو تا ئەورۆژەی ئەم ئاواتەمان دێتەدی من هەر ماوەو بابەتێك لٚەسەر گەلێکی هاوشێوەمان بە خوێنەرانمان دەناسێنم هەرچەندە کارێکی ئەستەمە بەنوسینی چەند لاپەرەیەک بتوانرێت تیشک بخرێتە سەر رابردوو حالی حازری گەلێک بەلام لە نەبون باشترە .

یەکێک لەو گەلانەی لە بن دەستی ومەینەتی وناسنامە گوم بویی دا هاو شێوەمانە گەلی دارفورە لە سودان.

هەرێمی دارفور دەکەوێتە رۆژئاوای ولاتی سودان لەگەل هەریەک لە لیبیا وئەفریکای باشورو چاد هاوسنورە لەم هەرێمە خێلەکانی بە رەگەز عەرەب وئەفریکی دەژین لە هەمویان گرنگتر(خێلەکانی

الفور) ە کە بەهۆیەوە هەرێمەکە بە ناوی دارفوردەناسرێت هەروەها هۆزەکانی،الغارە، المسالیت،البقارە،الزریقات، رەچەلەکی هەندێکیان بۆ ولاتانی دراوسێ دەگەرێنەوە لەوانە بۆ چاد و ئەفریکای باشور.

ژمارەی دانیشتوانی ئەم هەرێمە دەگاتە 6 ملیۆن کەس روبەرەکەشی بە 510 هەزار کم چوارگۆشە مەزندە کراوە.

کاتی خۆی ئەم هەرێمە ئیمارەتێکی ئیسلامی بو دوا ئەمیریان ناوی (دینار) بو ئەم فەرمانرەوایەتیە حوکمی خۆیان دەکرد تا هاتنی تورکەکان کە 10 سالێکی خایان لەم دە سالەتەدا خەلکی هەرێمەکە بەرگریی بەردەوامیان لە ناوچەکەی خۆیان دەکر لێرەدا ناکرێ باس لەو هەمو شۆرشانە بکەین کە خەلکی هەرێمەکە پێی هەلساون تەنها ئەوەندە نەبێ کە بلێین ئەم ناوچەیە بەدرێژایی مێژو بەهۆی کێشەو یەکنەگرتنەوەی بەرژەوەندیەکانناوچەکە ئارامیی کەم بەخۆوە بینیوە بەتایبەت لەم سالانەی دواییدا کە چەکدارەمیلیشیەکانی جەنجەوید بە پشتگیری حکومەتی سودان کاولکاریەکی ئەوتۆیان بەسەر ئەم هەرێمەدا هێنا لەماوەی سالانی 2003 تا ئیمرۆ زیاتر لە 200 دوسەد هەزار کەسی لێکوشتون، نزیکەی 2.5 دوملیۆن و نیویشی لێ ئاوارەو دەربەدەر کردون خاک ودیهاتە کانیشیان لێ خاپور کردون، تەنها لە مانگی رابردو 46 هەزار کەسی سڤیلی هەرێمەکە لەسەر زێدی بابو باپیرانیان وەدەر نراون.

ئەم کارو تاوانانە بەبەرچاوی بەرپرسانی حکومەتی سودانەوە لەسەر دەستی جەنجەویدەکان ئەنجام دەدران بەهاوکاری لەگەل چەکدارە عەرەبەکانی هەرێمەکە بۆ گۆرینی دیموگرافیەت و شێواندنی ناسنامەی رەسەنی رەگەزی زنجیەکان.

گێرانەوەو ئاشکراکردنی زولم وزۆرداریەکانی جەنجەوید وحکومەتی سودان بەرامبەر بەم گەلە، لە بن نایەن لەمانە لەسەر زمانی یەکێک لە ستەم دیدەکان دەگێرینەوە کە دەلێ من دانیشتوی گوندی ئاراوالا ی رۆژئاوای دارفورم ، کاتێک چەتەکانی جەنجەوید و میلیشیا عەرەبەکان بەپالپشتی سەربازەکانی حکومەتی سودان گەمارۆی گوندەکەمانیان دا و هاتنە ناوەوەی، سەرەتا ئێمە ژنەکان هەمویان بەریز راگیر کردین دواتر بەریز لەداریان بەستاینەوە و هەمومانیان روت و قوت کردەوە هەرچی جلی لەبەرمان بو لەبەریان کردینەوە، دواتر پەلاماریان داین و دەستبازیان لەگەل کۆئەندامی زاوزێکانمان دەکرد ئەوسا دەستدرێژیان کردینەسەر .. هەمان ژن دەگێرێتەوە دەلێ ژمارەی ئەوانەی دەستدرێژی سکسیان کردەسەرم لە 20تا 25 کەس دەبون ، کچە بەچاوی فرمێسکەوە دەگێرێتەوە دەلێ دواتر گوندەکەیان لێ سوتاندین خەلکەکەی تریش کە دانیشتوانمان 7000 کەس دەبون ژمارەیەکی زۆریان لێ کوشتین ئەوانی تریش لە تاو کوشتن و دەستدرێژیی سێکسی دا رایان کرد.

لە شارێکی تری هەمان هەرێم بەناوی موکجار کە ئەویش لە رۆژئاوای دارفورە ژنێک دەگێرێتەوە دەلێت کاتێک چەکدارەکانی جەنجەوید وسەربازەکان روەو شوێنێکی نادیار راپێچیان کردم لە شوێنێک کە شوێن ئەشکەنجەبو لە ژورێکی تاریک دا مامم بەدی کرد کە بەدەستەکانی یەوە هەلواسرابوو لە ژێریەوە تەندورێک دادەگیرسا، نزیکەی 60 کەسی تریشم بە هەمان شێوەو لە هەمان شوێن بینی لەو ساوە سۆراخیم ون کردوە نازانم چیی لێ بەسەرهات، بەهۆی ئەم کارە درندانەیی و فاشیانەی چەکدارەکانی جەنجەوید کە حکومەتی سودان پەتی تاوانی بۆ سست کردبون ، لویس مورینو اوکامبۆ (داواکاری گشتیی دادگای تاوانەکانی دەولی لە لاهای) داوای دەستگیرکردنی هەریەک لە(احمد محمد هارون وعلی محمد علی عبدالرحمن) ناسراو بە (علی کوشایب) لە دادگای تاوانەکانی دەولی لە لاهای کرد ،تۆمەتباری یەکەم کۆنە وەزیری ناوخۆی پێشوی سودان و سەرۆکی بیرۆی ئاسایش لەدارفوربو،

بەلام جێی سەرسورمان و داخە کە ناوبراو ئێستا پۆستی وەزیری کاروباری مرۆڤایەتیی پێ سپێردراوە ،تۆمەتباری دووەمیش فەرماندەیەکی میلیشیاکانی جەنجەویدە، لویس مۆرینۆ دلنیای کردینەوە کە لە داهاتو فەرمانی گرتنی چەندین تۆمەتباری لەم شێوە دەردەکات .

مۆرینۆ لەهەولەکانی بەردەوامە بە 94 لاپەرە تاوانەکانی جەنجەوید وسوپای حکومەتی سودانی پێشکەش بە دادگا کردوە، بەلام وەکو نەریت وسیستەمی هەمیشەیی دیکتاتۆرەکان دەسەلاتدارانی سودان بۆ ئەم هەنگاوەی مۆرینۆ محمد علی الماردی وەزیری دادی سودان رەخنەی لە مۆرینۆ گرتوە دەلێ ئەم بەلگانە هەموی درۆ و هەلبەستراون. ناوبراو(محمد علی الماردی) پشت ئەستورە بە راگەیاندنە کەی سەرۆکی سودان عمر البشیر کاتێک ئەنجومەنی ئاسایشی سەر بە نەتەوە یەکگرتوەکان لە 2005 داوای لە دادگای لاهای کرد لەو تاوانە ی کە دەرحەق بە گەلی دارفور کراون بکۆلێتەوە ئەم (عمر البشیر) سوێندی خوارد کە هێچ لە تۆمەتبارانی سودانی دەستگیر نەکات.

بەلام مۆرینۆ لەسەر کارەکەی سورە و بڕواشی بە بەلگەو راگەیاندنەکانی خۆی هەیە بۆیە دەلێ وەکو هەنگاوی یەکەم هەر دەبێ هارون و کۆشایب لەبەردەم دادگا ئامادەبن.